

Actief aan de slag met verhalen

Een recensie

door Peter Zomer

Het boek 'Zwarte koffie, sterke verhalen' is een boek dat de creatieve ZKM consultant direct kan gebruiken voor nieuwe narratieve werkvormen. Met name bij cliënten die het over hun werk of loopbaan willen hebben. Het boek benadrukt het feit dat medewerkers veel kunnen leren van de verhalen die in hun organisatie de ronde doen. De auteurs zijn veelal actief in de wereld van de politie, en hebben ter illustratie 101 korte verhalen verzameld die afkomstig zijn uit de weerbarstige politiepraktijk. Deze verhalen lezen als een '1001 nacht'. Elk verhaal brengt een dilemma tot uitdrukking waar medewerkers en hun chefs in hun werk mee te maken kunnen krijgen.

Waarom zo'n boek? Verhalen kunnen dienen als 'blikopener', zoals de auteurs het fraai formuleren. Dat wil zeggen dat ze dienen als startpunt voor reflectie. Een voorbeeld. Verhaal 5 gaat over een Nigeriaan die door twee leden van het Schipholteam wordt aangehouden op verdenking van bolletjesslikken. Een regulier onderzoek ter plekke toont niets aan. Toch zijn de twee maten het roerend eens: een Nigeriaan vanuit Zuid-Amerika moet wel cocaïnebollen geslikt hebben. Ze besluiten hem nog niet de negatieve uitslag van de test te vertellen, maar hem eerst met een ernstig gezicht achter het vingerafdrukkastje te zetten, met het zwarte deurtje ter hoogte van zijn buik. De ene maat ziet gewoon de rommel in het kastje liggen. De andere kijkt de man doordringend aan, en zegt dat hij de bollen in zijn buik ziet zitten. Dan breekt de Nigeriaan. Als de tranen over zijn wangen lopen, bekent hij. En hij blijkt even later inderdaad bolletjes te hebben geslikt.

Dit is een verhaal als uit het dienderleven gegrepen. De auteurs koppelen het aan het thema 'Moreel handelen'. Verderop in het boek staat de reflectieoefening die de gebruikers van dit boek naar aanleiding van dit verhaal kunnen doen: 'Waar liggen de grenzen tussen regels en ruimte voor creatief handelen?'; 'Noem bij dit verhaal eens drie argumenten waarom je het handelen van de verteller correct vindt.' en 'Noem ook eens drie argumenten waarom je het handelen van de verteller over de grens vindt gaan. Welke grens? Verwacht je dat de collega's er net zo over denken?'

Alle 101 verhalen worden uitgewerkt volgens hetzelfde procedé. Dit betekent dat ZKM consultants dit boek kunnen gebruiken in leergesprekken met cliënten die hen steviger helpen maken, en als persoon en functionaris meer diepgang geven. Daarmee is het een zeer praktisch boek. Doordat dagelijkse dilemma's in een verhaal zo voelbaar worden gemaakt, wordt het leren en reflecteren leuk en vanzelfsprekend.

Het boek lijkt mij vooral een verrijking voor het validatieproces. Cliënten kunnen aan de hand van hun verhalen tot zinvolle reflectie worden aangezet, en stappen maken in de richting van een nieuwe en diepere beleving van hun werk- en loopbaansituatie. Een dergelijke reflectie zou zelfs samen met anderen kunnen plaatsvinden, bijvoorbeeld collega's uit dezelfde organisatie. Collega's kunnen elkaar stimuleren in een gezamenlijke verandering van de betekenissen die zij aan hun werk geven.

Naar mijn smaak hindert het niet dat de auteurs enkel en alleen verhalen uit de politieorganisatie hebben betrokken. Het is namelijk van meet af aan duidelijk dat deze aanpak precies zo werkt in andere organisaties. Het vergt wat flexibiliteit van de lezer, dat is alles.

Dit boek is licht van toon en origineel; geen zware kost. Een aanrader.

Gea Koren, Maria Ratering, John Tamerus: *Zwarte koffie, sterke verhalen: 101 politieverhalen, 1001 leerkansen*. Uitgeverij Kluwer, 379 pagina's, € 45. ISBN 978-90-13-07356-0.